

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างนั้น มีอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมเอกสารและข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ เพื่อใช้ข้อมูลพื้นฐานทางทฤษฎี และเพื่อทำให้เกิดความกระจ่างในปัญหาและมีความชัดเจนในการดำเนินงานวิจัยมากขึ้น ดังนั้นเพื่อความสะดวกในการค้นหาผู้วิจัยจึงได้จัดเรียงตามลำดับเนื้อหาของ การเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างที่ประกอบด้วยการบริหารสัญญาระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง ความเสี่ยงที่เกิดจากสัญญา และคู่สัญญาในงานก่อสร้าง ความหมายของการเรียกร้องสิทธิ กระบวนการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง และการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

2.1 การบริหารสัญญาระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง

การบริหารสัญญาช่วยให้มีระบบในการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น จาก Scott (1974: 118-121) ได้แนะนำไว้ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างทั้งหมดควรสร้างเอกสาร คู่มือ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการดำเนินงานระหว่างการก่อสร้าง ซึ่งคู่มือดังกล่าวควรประกอบด้วย การติดต่อประสานงานในระดับของหน้าที่ความรับผิดชอบงานต่างๆ ในหน่วยงานก่อสร้างที่ระบุถึง รายละเอียดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ส่วนรายละเอียดของกระบวนการนั้นควรประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้ การแนะนำเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการ องค์กร-แผนผังของ องค์กรหน้าที่ ความรับผิดชอบ ขั้นตอนในการส่งเปลี่ยนแปลงงาน ขั้นตอนในการเสนอและการให้การรับรอง การตรวจสอบภาคสนามในทางวิศวกรรม การบัญชี และขั้นตอนในการเบิกจ่ายเงิน

2.1.1 การเปลี่ยนแปลงในงานก่อสร้าง (Construction Changes)

จากการศึกษาของ Ibbs และ Ashley (1987) พบว่าเป้าหมายหลักของการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดสัญญา (Change Clauses) นั้นเพื่อควบคุม และปรับเปลี่ยนของกระบวนการบริหารสัญญา ที่ยังไม่มีระบุไว้ในสัญญา นอกจากนี้ Bu-Bshait และ Manzanera (1990) ให้ข้อคิดเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงงานนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา หลังจากที่ผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนได้ทำลงนามแล้ว ผู้รับเหมาสามารถลงนามหรือไม่ลงนามในการเปลี่ยนแปลงงานดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำในทันที ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ผู้รับเหมาไม่เห็นด้วยกับการส่งเปลี่ยนแปลงเวลา หรือราคาในการก่อสร้าง ผู้รับเหมาต้องทำการเสนอเวลาหรือราคาที่ผู้รับเหมาคิดว่าเหมาะสมมากกว่าต่อผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้าง แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามที่สัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขสัญญาสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อสภาพทางกายภาพของสถานที่ก่อสร้างจริงหรือสภาวะอื่นๆของสถานที่ก่อสร้างที่ได้เผชิญและพิสูจน์ว่ามีความแตกต่างไปจากแผนงานและข้อกำหนดงานที่ได้ตกลงกันไว้ (Barrie และ Paulson, 1992: 453-456) นอกจากนี้ Cox (1997: 26) ได้เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นอาจแก้ไขให้ถูกต้องและละเว้นจากการออกแบบเบื้องต้น เพื่อให้การออกแบบก่อสร้างพัฒนาดีขึ้น และเพื่อเพิ่ม ลดงานจากเนื้องานที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญา สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างผู้รับเหมา และสาเหตุอื่น ดังแสดงในรูปที่ 2-1

2.1.2 การตรวจสอบ (Inspection)

Kirschenman (1982: 315) ได้ให้คำนิยามผู้ตรวจสอบ (Inspector) ไว้ว่าเป็นบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจสอบงานก่อสร้างและเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าจ้าง ซึ่งผู้ตรวจสอบในที่นี้อาจหมายถึง สถาปนิก วิศวกร เจ้าหน้าที่ ผู้บริหาร โครงการหรือผู้บริหารงานก่อสร้างหน้าที่โดยทั่วไปของผู้ตรวจสอบ คือ การรับรองคุณภาพของวัสดุ และวิธีการที่ใช้ในการก่อสร้างให้เป็นไปตามสัญญา

การตรวจสอบ (Inspection) สามารถทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของผู้รับเหมาดีขึ้นและช่วยลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปได้ O'Brien (1991) กล่าวว่า ผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างควรเตรียมขั้นตอนในการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลดังต่อไปนี้ 1) ลักษณะเฉพาะของงานที่ต้องทำการตรวจสอบ; 2) วิธีการตรวจสอบ; 3) เกณฑ์ในการยอมรับและปฏิเสธ; 4) วิธีการในการเก็บบันทึกผลของการตรวจสอบ; และ 5) การเตรียมการสำหรับงานพิเศษ งานทำความสะอาด หรือวิธีการวัดปริมาณงาน สำหรับการควบคุมวัสดุ และการบันทึกสินค้า วัสดุคงคลังนั้นผู้ตรวจสอบควรตรวจสอบและควบคุมให้เป็นไปตามข้อกำหนดที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งการควบคุมวัสดุควรประกอบด้วยข้อมูลดังนี้ 1) การตรวจรับวัสดุ; 2) การจำแนกประเภทวัสดุ; 3) การเก็บรักษา; 4) การควบคุม; และ 5) การแยกวัสดุส่วนที่ไม่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้เขายังแนะนำการบันทึกข้อมูล ผลการทดสอบว่าควรมีวันที่ทำการทดสอบ ชื่อผู้ทำการตรวจสอบ-ทดสอบ ข้อมูลที่จำเป็นอื่นๆ เช่น ชนิดของการตรวจสอบ ผลที่ได้ และการยอมรับผลการทดสอบ เป็นต้น

2.1.3 การเบิกจ่ายเงิน (Payment)

Fleming และ Koppelman (1995: 47) กล่าวว่ากฎพื้นฐานของการเบิกจ่ายเงินโดยทั่วไปแล้วผู้ว่าจ้างต้องเป็นผู้ชำระค่าจ้างให้แก่ผู้รับเหมาตามสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ นอกจากนี้พวกเขายังกล่าวอีกว่า ถ้าการเบิกจ่ายเงินที่มีความไม่เหมาะสมในขั้นตอนต่างๆ อาจส่งผลให้เกิดข้อพิพาทขึ้นระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับเหมาได้

การเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากผู้ว่าจ้าง หรือผู้ออกแบบ (Owner or Designer Changes)
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีหลายโครงการก่อสร้างที่มีการประกวดราคาพร้อมกัน (Numerous Last-Minute Addenda during Bid Period) 2. การเข้าพื้นที่งานก่อสร้างล่าช้า (Delay in Access to the Site) 3. การอนุมัติในการออกแบบและสะสางแบบก่อสร้างมีความล่าช้า (Delay in Furnishing Approved for Construction Design Drawing and Clarification) 4. ผู้ว่าจ้างมีความล่าช้าในการเตรียมงาน (Delay in Furnishing Owner-Furnished Items) 5. แผนงานหรือข้อกำหนดในงานก่อสร้างมีความผิดพลาด (Defects in Plans or Specifications Including Errors and Omissions) 6. การออกแบบถูกเปลี่ยนแปลงมากกว่าครึ่ง (Major Design Changes) 7. การออกแบบมีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดบ่อยครั้ง (Many Minor Design Changes) 8. ขอบเขตของงานที่เพิ่มขึ้น (Scope Additions) 9. ขอบเขตของงานลดลง (Scope Deletions) 10. คำสั่งการแก้ไขแผนงาน (Schedule Improvement Directives) 11. คำสั่งของการเร่งงาน (Accelerate Directives) 12. การหยุดพักงาน (Suspension of Work) 13. การแทรกแซงของผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้าง (Interference by Owner or His Representative) 14. ผู้ว่าจ้างไม่ปฏิบัติตามสัญญา (Nonperformance by Owner) 15. การยกเลิกสัญญา (Termination of Contract) 16. การพิพาทกันของข้อกำหนดสัญญา (Equivocal or Conflicting Contract Clauses) 17. การเสนอเพื่อขออนุมัติและการขอข้อมูลมีความล่าช้าหรือไม่เหมาะสม (Slow or Inadequate Response to Submittals and Requests for Information)
การเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากผู้รับเหมาก่อสร้าง (Contractors Changes)
<ol style="list-style-type: none"> 1. การไม่สามารถเริ่มทำงานตามแผนงานได้ (Failure to Start Work as Planned) 2. ไม่สามารถจัดหาแรงงานที่เพียงพอได้ (Failure to Supply a Sufficient Workforce) 3. ผู้รับเหมาไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ (Contractor Performance Failure) 4. ผู้รับเหมาช่วงไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ (Subcontractor Performance Failure) 5. ผู้จัดหาไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ (Supplier Performance Failure) 6. การติดตั้งงานที่ไม่ได้คุณภาพ (Installation of Defective Work) 7. ฝีมือแรงงานไม่ดีพอ (Poor Workmanship) 8. แผนงานล่าช้า (Schedule Delay) 9. แผนงานของผู้รับเหมาช่วงล่าช้า (Subcontractor Schedule Delay)
การเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากสาเหตุอื่น (Changes Caused by Others)
<ol style="list-style-type: none"> 1. สภาพของงานใต้ดินที่คาดไม่ถึง (Unforeseen Changed Physical Site Underground Condition) 2. สภาพของสถานที่ก่อสร้างอื่นๆ ที่คาดไม่ถึง (Other unforeseen Site Condition) 3. สภาพภูมิอากาศผิดปกติหรือภัยธรรมชาติอื่นๆ (Unusual Weather or Other natural Event) 4. การเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลง (Regulatory Agency Change) 5. การเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย (Change in the Law) 6. การโต้แย้งของแรงงาน (Labor Dispute) 7. การแทรกแซงของบุคคลที่สาม (Third-Party Interference) 8. การไม่ปฏิบัติตามของบุคคลที่สาม (Third-Party Nonperformance)

รูปที่ 2-1 แสดงรายการตรวจสำหรับการเปลี่ยนแปลงในงานก่อสร้าง (Checklist for Construction Changes; ที่มา: Barrie และ Paulson, 1992)

ก่อนที่งานก่อสร้างจะเริ่มคั้นนั้น ผู้รับเหมาต้องเสนอแผนการดำเนินงาน การวัดปริมาณงานที่จะใช้ในการวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของตน เพื่อให้เป็นเอกสารประกอบในการเบิกจ่ายเงินค่าจ้าง เมื่อมีการดำเนินงานไปแล้วระยะหนึ่งผู้รับเหมามีความต้องการที่จะเบิกเงินค่าจ้างจากผู้ว่าจ้าง ซึ่งจะเป็นการเบิกค่าจ้างทุกเดือน การเบิกค่าจ้างดังกล่าวผู้รับเหมาจำเป็นต้องมีเอกสารประกอบที่สามารถใช้เป็นเครื่องยืนยันต่อผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างว่าได้ดำเนินการไปแล้วจริงตามสัญญา โดยทั่วไปแล้วในงานก่อสร้างมีวิธีการวัดปริมาณงานอยู่ 2 วิธี คือ 1) วิธีการวัดงานเป็นงวด (Schedule of Values) ผู้รับเหมาต้องเตรียมการทั้งหมด วิธีนี้ใช้คำนวณปริมาณงานที่ทำได้ในระหว่างการดำเนินงาน; และ 2) วิธีสายงานวิกฤต (Critical Path Method: CPM) ผู้รับเหมาต้องทำแผนการดำเนินงานก่อสร้างในปัจจุบันแล้วเปรียบเทียบกับสายงานวิกฤต วิธีนี้เป็นวิธีที่มีประโยชน์อย่างมากต่อผู้ว่าจ้าง เพราะผู้ว่าจ้างสามารถประมาณการและตรวจสอบประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยรวมของผู้รับเหมาได้ อีกทั้งยังช่วยในการตัดสินใจในการอนุมัติการชำระค่าจ้างแก่ผู้รับเหมาได้อีกด้วย (Fleming และ Koppelman, 1995: 43-47)

2.1.4 การขอข้อมูล ข่าวสาร (Requests for Information: RFI)

Kreitzberg (1991) กล่าวถึง RFI ว่าเป็นเอกสารที่ผู้รับเหมาสามารถนำไปใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแบบก่อสร้าง (Drawings) และรายการประกอบแบบ (Specifications) ที่มีในข้อกำหนดได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้เอกสารดังกล่าวสามารถใช้อธิบายเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับสัญญาได้อีกด้วย ในบางครั้งข้อมูลที่ได้จากผู้ว่าจ้างนั้นมีความผิดพลาด ซึ่งผู้รับเหมาอาจเป็นผู้พบเห็น ซึ่งผู้รับเหมาควรที่แจ้งให้ผู้ว่าจ้างได้รับทราบถึงข้อผิดพลาดดังกล่าว ดังนั้นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อ RFI มิเช่นนั้นแล้วอาจส่งผลทำให้โครงการเกิดความล่าช้าได้

นอกจากนี้เขายังเสนออีกว่าผู้รับเหมาควรสร้างแบบฟอร์ม RFI ซึ่งแบบฟอร์มดังกล่าวควรมีการบันทึกข้อมูลที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อความสะดวกต่อการจัดเก็บ บันทึก ซึ่งแบบฟอร์ม RFI ควรมีส่วนประกอบต่างๆ ดังนี้ 1) จำนวนข้อมูล RFI; 2) การอธิบายโดยสังเขป; 3) เอกสารอ้างอิงข้อมูลเกี่ยวกับแบบก่อสร้างหรือรายละเอียดอื่นๆ; 4) วัน-เวลาที่เริ่มต้นทำงาน; 5) วันที่ส่งเอกสารเพื่อขอข้อมูล; และ 6) วันที่ได้รับการตอบกลับของข้อมูล

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสัญญาระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง พบว่ายังมีปัจจัยอื่นๆอีกที่ทำให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามสัญญา เช่น สภาพทางกายภาพที่ปรากฏอยู่ในสถานที่ก่อสร้างที่อาจส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามสัญญา เมื่อมีความแตกต่างไปจากข้อมูลที่ได้จากผู้ว่าจ้างหรือมีสภาพของสถานที่ก่อสร้างแตกต่างไปจากเงื่อนไข (Differing Site Conditions) โดยทั่วไปแล้วถือว่าเป็นสภาพอุปสรรคทางกายภาพ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้ 1) สภาพ

ดินและน้ำใต้ดิน; 2) สาธารณูปโภคเดิมที่ปรากฏอยู่; และ 3) สภาพองค์ประกอบทางโครงสร้างเดิมที่ปรากฏอยู่ (Jervis และ Levin, 1988: 139-140)

2.2 ความเสี่ยงที่เกิดจากสัญญา และคู่สัญญาในงานก่อสร้าง

ความเสี่ยงในงานก่อสร้างเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ ซึ่งผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างทุกฝ่ายได้ให้ความสำคัญกับสิ่งที่อาจเกิดขึ้น โดยไม่ได้คาดคิดมาก่อนแล้วส่งผลให้เกิดความเสียหายต่องานก่อสร้างและฝ่ายผู้รับผิดชอบงานก่อสร้าง ตัวอย่างของสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสี่ยงขึ้นในงานก่อสร้างสามารถเกิดขึ้นได้จากสัญญาก่อสร้าง และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกันในสัญญางานก่อสร้างเป็นต้น

2.2.1 สัญญาก่อสร้าง

งานก่อสร้างเป็นงานที่ค่อนข้างซับซ้อน มีขั้นตอน ข้อกำหนดที่ยุ่งยาก ซึ่งแต่ละโครงการมีข้อกำหนดและขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นการที่จะทำให้โครงการนั้นๆ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้แล้วนั้น ต้องอาศัยทั้งฝีมือและความละเอียดอ่อนในการบริหารและการดำเนินงานควบคู่กันไป ทั้งนี้การบริหารสัญญาเป็นส่วนประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้โครงการประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหวัง

โครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ มีสายงานการติดต่อประสานงาน (Communication Lines) ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างที่อยู่ในขั้นตอนของการดำเนินงานดังนี้ ผู้ว่าจ้าง ตัวแทนของผู้ว่าจ้าง (Owner's Representative) ผู้รับเหมาหลัก ผู้รับเหมาช่วง ห้องปฏิบัติการทดสอบวัสดุทางวิศวกรรม และผู้ชำนาญการอื่นๆ (Abdou, 1996: 3-4) ดังแสดงในรูปที่ 2-2

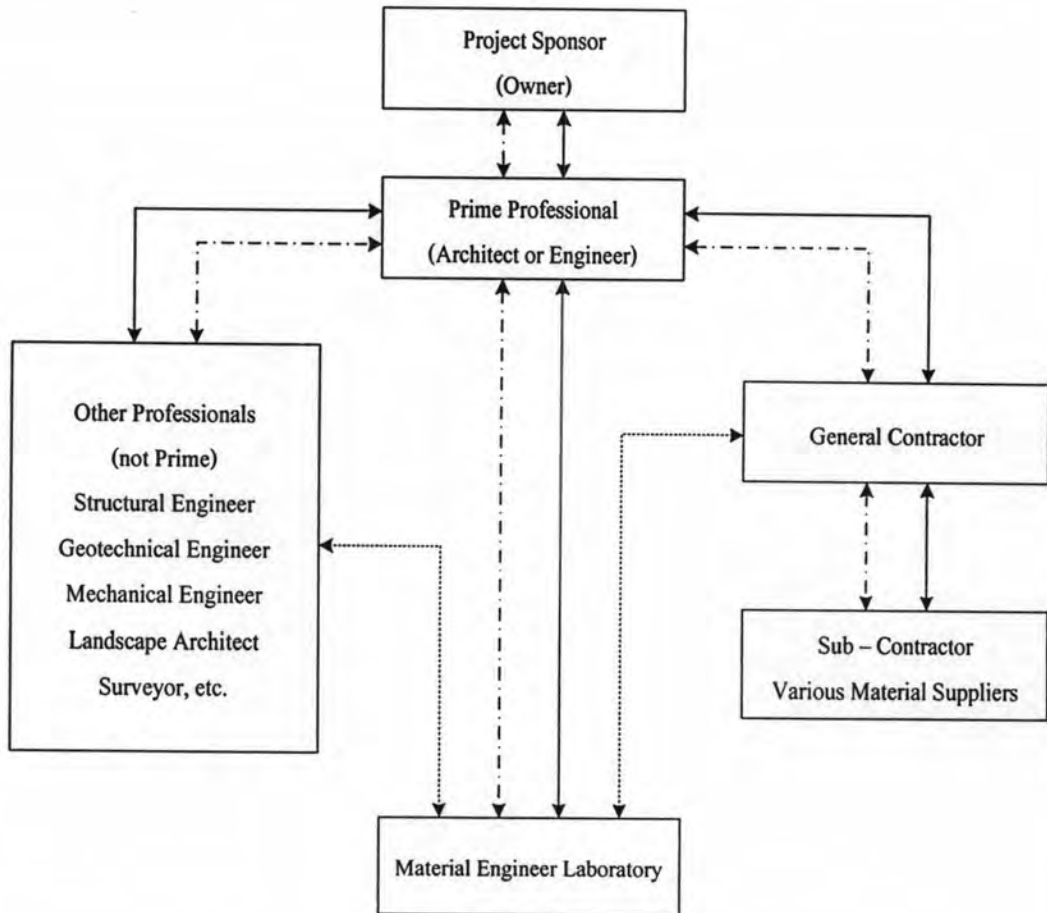
Hughes (1997) กล่าวว่าจุดประสงค์ขั้นต้นของสัญญาส่วนใหญ่ นั้น เพื่อบันทึกรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง และข้อตกลงที่ได้กระทำขึ้น เพื่อช่วยในการจัดการเกี่ยวกับขั้นตอนของการทำงาน และกระบวนการดำเนินการต่างๆ ในการทำงาน

สัญญาในการประมูลงานก่อสร้าง

ในแบบสัญญาจ้างตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 ของประเทศไทย พบว่ามีการกำหนดลักษณะของแบบสัญญาจ้างเพื่อให้ส่วนราชการต่างๆ ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติออกเป็น 2 แบบ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2539) คือ

- 1) สัญญาแบบราคาต่อหน่วย (Unit Price Contracts)
- 2) สัญญาแบบเหมารวม (Lump-Sum Contracts)

สัญญาที่เป็นราคาต่อหน่วยนั้น ตกลงจ่ายเงินค่าจ้างโดยถือราคาต่อหน่วยของงานที่ได้ทำเสร็จจริงและมีวิธีการคิดค่างานที่ทำมากหรือน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในสัญญา หรือบัญชีแสดงปริมาณและราคาค่าก่อสร้าง (Bill of Quantities: B.O.Q.) โดยที่ผู้ว่าจ้างจะจ่ายเงินค่างานที่เพิ่มขึ้น หรือหักเงินค่างานที่ลดลงดังกล่าวในการจ่ายเงินงวดสุดท้าย (Final Payment)

Key:

- - - - - Primary document interpretation, Letters, Field Orders, Change Orders, etc.
- Secondary coordination
- Primary reporting and correspondence

รูปที่ 2-2 การติดต่อสื่อสารในช่วงระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง (Communication Lines during Construction Phase; ที่มา: Abdou, 1996)

สัญญาแบบเหมารวม (Lump-Sum Contracts) มีข้อกำหนดให้ถือราคาเหมารวมเป็นเกณฑ์ และกำหนดการจ่ายเงินเป็นงวดๆ เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงานส่วนต่างๆ ตามกำหนดเวลาแล้วเสร็จในแต่ละงวดงาน โดยคิดราคารวมยอดทั้งค่าแรงงานและค่าวัสดุที่ใช้จนกระทั่งงานแล้วเสร็จ

เอกสารประกอบสัญญา (Contract Documents)

เอกสารสัญญาประกอบด้วย; 1) แบบก่อสร้าง; 2) แบบฟอร์มของสัญญา (Contract Forms); 3) เงื่อนไขของสัญญา (Conditions of the Contract); และ 4) รายการประกอบแบบ (Specifications) (Huff, 1987: 232-234) รวมไปถึงแบบรูปทั้งหมดและรายการก่อสร้างที่ใช้ในการประมูลราคา หนังสือเชิญประกวดราคา คุณสมบัติของผู้เข้าประกวดราคา ข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นต่อผู้เข้าทำการประกวดราคา ส่วนของการเสนอราคา (Bid Form) และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด นอกเหนือจากนี้ยังมีเอกสารประกอบสัญญาอีก 2 ประเภทที่ใช้สำหรับกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น นั่นคือ 1) การเพิ่มเติม (Addenda); และ 2) การเปลี่ยนแปลงแก้ไข (Modification)

Clough (1986: 148) กล่าวว่าเอกสารสัญญาที่ใช้ในงานก่อสร้างส่วนใหญ่ประกอบด้วย 1) หนังสือเชิญเข้าร่วมการประมูลงาน (Invitation to Bid); 2) คำชี้แจงสำหรับผู้เข้าร่วมการประมูล (Instructions to Bidders); 3) เงื่อนไขและข้อกำหนดทั่วไป (General Conditions); 4) เงื่อนไขและข้อกำหนดเพิ่มเติม (Supplementary Conditions); 5) รายการประกอบแบบทางเทคนิค (Technical Specifications); 6) แบบก่อสร้าง (Drawings); 7) เอกสารเพิ่มเติม (Addenda); 8) หนังสือเสนอราคา (Proposal); 9) หนังสือค้ำประกันการเสนอราคา (Bid Bond); 10) หนังสือข้อตกลง (Agreement); 11) หนังสือค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญา (Performance Bond); และ 12) หนังสือค้ำประกันการจ่ายเงินค่าแรงและวัสดุ (Labor and Material Payment Bond)

เงื่อนไขของสัญญาและรายการก่อสร้าง

เงื่อนไขของสัญญาและรายการก่อสร้างเป็นคำแนะนำทั่วไปของผู้ว่าจ้าง เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาเสนอราคาของผู้รับเหมา โดยทั่วไปแล้วเป็นการกำหนดคุณภาพของวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร ฝีมือแรงงานที่ใช้ทำงานก่อสร้าง รวมไปถึงวิธีการดำเนินงานก่อสร้าง ในรายละเอียดของส่วนนี้เป็นเงื่อนไขที่สถาปนิก วิศวกรหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างได้กำหนดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาผลประโยชน์ของฝ่ายผู้ว่าจ้างเป็นสำคัญ (พนม ภัยหน่าย, 2543)

แบบก่อสร้าง

แบบก่อสร้างเป็นแบบรูปที่ใช้ในการก่อสร้างที่ต้องมีรายละเอียดอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อช่วยให้การดำเนินงานรวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงที่ผู้รับเหมาต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบก่อสร้างนั้น (พนม ภัยหน่าย, 2543)

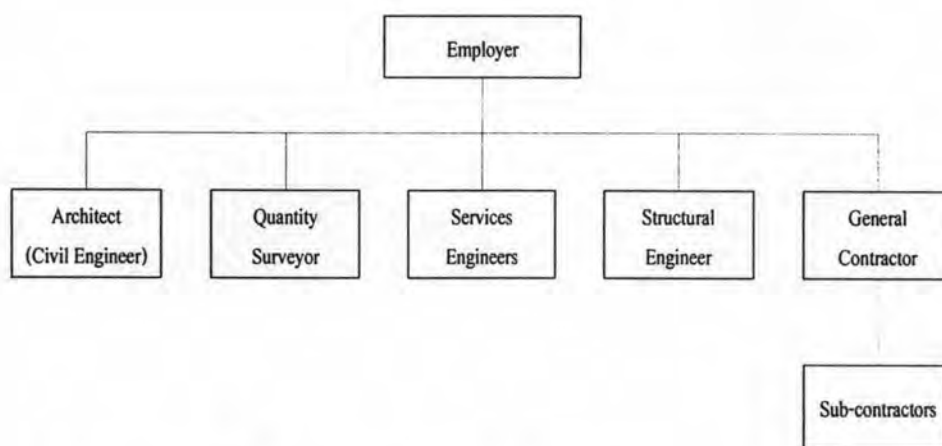
บัญชีแสดงปริมาณงานและราคาค่าก่อสร้าง

บัญชีแสดงปริมาณงานและราคาค่าก่อสร้างเป็นเอกสารที่ใช้แสดงปริมาณวัสดุ แรงงาน รวมไปถึงค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ต้องใช้ในงานก่อสร้างนั้นๆ (Collier, 1994)

2.2.2 ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกันในสัญญา

จาก Abdou (1996: 3-10) กล่าวว่าสัญญาที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างนั้นเป็นข้อตกลงที่ผู้ว่าจ้างหรือผู้รับเหมาได้ทำไว้กับอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่น โดยในส่วนของผู้ว่าจ้างนั้นจำเป็นต้องมีตัวแทนในการดำเนินงานก่อสร้างให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ ซึ่งตัวแทนในการดำเนินงานดังกล่าวนี้ ได้ถูกว่าจ้างโดยผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างดังกล่าวอาจเป็นสถาปนิก วิศวกร ความสัมพันธ์ข้างต้นสามารถแสดงในรูปที่ 2-3

จากรูปที่ 2-3 แสดงถึงความสัมพันธ์ของสัญญาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มของบุคคลในการบริหารสัญญา หน้าที่โดยทั่วไปของตัวแทนของผู้ว่าจ้าง คือ การตรวจสอบและอนุมัติงาน เป้าหมายหลักของการจัดการเกี่ยวกับสัญญา คือ การที่ทำให้ความต้องการของผู้ว่าจ้างในด้านของการเงิน เวลาและคุณภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งเพื่อใช้ในการถ่ายโอนความรับผิดชอบ การตัดสินใจ ความเสี่ยง และเพื่อใช้เป็นแรงจูงใจในการทำงานของผู้รับเหมาเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของโครงการนั้นด้วย

รูปที่ 2-3 ความสัมพันธ์ตามสัญญาในการบริหารสัญญา (Contractual Relationships in Management Contracting; ที่มา: Murdoch และ Hughes, 1996)

Bubshait และ Almohawis (1994: 134-135) กล่าวว่า “การประเมินเงื่อนไขทั่วไปของสัญญาก่อสร้าง ใช้วิธีการวัดปริมาณงานอย่างง่ายที่ผู้รับจ้างหรือผู้รับเหมาต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันไป ซึ่งสิ่งที่มีความจำเป็นในการประเมินดังกล่าว คือ ความชัดเจน ความรัดกุม (Conciseness) ความสมบูรณ์ ความต่อเนื่องทั้งในภายในและภายนอก (Internal and External Consistency) ความสามารถในการใช้งาน (Practicality) ความยุติธรรม (Fairness) และผลกระทบที่มีต่อโครงการ ได้แก่ คุณภาพ ต้นทุน แผนการดำเนินงาน และความปลอดภัย”

2.2.3 การบริหารความเสี่ยงในงานก่อสร้าง

Barrie และ Paulson (1992) กล่าวว่าการบริหารสัญญาเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัญญานั้นๆ ซึ่งต้องให้ความสำคัญในรายละเอียดของสัญญา อีกทั้งการทำงานอย่างตรงไปตรงมาไม่บิดเบือนไปจากเอกสารประกอบสัญญา นอกจากนี้ Khrab (1995) ยังพบว่ากรณีที่โครงการใดๆจะประสบความสำเร็จได้ ต้องควบคุมปัจจัยหลัก 3 ประการ คำนึงเวลา ต้นทุน และการบริหารสัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ ในการบันทึกข้อมูลต่างๆ ของโครงการควรมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนเป็นเครื่องมือพื้นฐานอีกอย่างที่สำคัญยิ่งของผู้รับเหมาเพื่อให้บรรลุการทำงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์สัญญาของโครงการก่อสร้าง (Kreitzberg, 1991)

2.3 ความหมายของการเรียกร้องสิทธิ

การเรียกร้องสิทธิ (Claim) ตามความหมายใน Oxford Advanced Learner's Dictionary หมายถึง “a statement that something is true or a fact, especially one which others may not accept or agree with.” แปลได้ความว่า “การแจ้งให้ทราบว่ามีอะไรบางสิ่งเป็นข้อเท็จจริงหรือเป็นความจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจมีบางคนหรือบุคคลอื่นที่จะไม่ยอมรับหรือไม่เห็นด้วย”

ในพจนานุกรมการอนุญาตโตตุลาการ (พิชัยศักดิ์ หรยางกูร, 2545) ได้ให้ความหมายของ Claim (คำฟ้อง) ไว้ว่า “ตัวข้อเรียกร้องในคำฟ้องหรือคำคู่ความอันเป็นคำฟ้องนั่นเอง ในกรณีของการอนุญาตโตตุลาการนั้นคำฟ้องคืออาศัยข้อตกลงให้มีการอนุญาตโตตุลาการ”

Levin (1998: 2) อ้างถึง Federal Government ได้ให้ความหมาย การเรียกร้องสิทธิ (Claim) ไว้ว่า “a written demand or written assertion by one of the contracting parties seeking, as a matter of right, the payment of money in sum certain, the adjustment or interpretation of contract terms, or other relief arising under or related to a given contract.” แปลได้ความว่า “การเขียนคำเรียกร้องที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเขียนขึ้นขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของคน ที่กระทำโดยฝ่ายหนึ่งของคู่สัญญา ตามสิทธิที่เป็นเนื้อหาสำคัญ การจ่ายเงินในจำนวนเงินที่แน่นอน การแปลความของข้อสัญญาหรือที่ปรากฏอยู่ภายใต้หรือที่เกี่ยวกับสัญญาที่ได้กำหนดไว้”

Powell-Smith และ Chappell (1985) ให้ความหมายของการเรียกร้องสิทธิ (Claims) ไว้ว่า “An assertion of a right” แปลได้ความว่า “การแสดงสิทธิเพื่อความเป็นธรรม” พร้อมทั้งได้อธิบายไว้ว่า เป็นการแสดงสิทธิที่อยู่ภายใต้มาตรฐานของสัญญาก่อสร้าง และการเรียกร้องสิทธิเป็นคำที่แสดงถึงความคิดของการจ่ายเงินเพิ่มขึ้นของผู้รับเหมาให้กับงานที่อยู่นอกเหนือสัญญา ซึ่งผู้รับเหมาต้องการแสดงสิทธิเพื่อขอค่าชดเชย นอกจากนี้การเรียกร้องสิทธิยังเป็นคำที่ผู้รับเหมาใช้เพื่อขอขยายเวลาในการก่อสร้างอีกด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ให้ความหมายของการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างสำหรับการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ไว้ว่า “การเรียกร้องสิทธิในโครงการก่อสร้าง หมายถึง การปฏิบัติโดยการร้องขอของบุคคลฝ่ายหนึ่งในสัญญา เพื่อให้บุคคลอีกฝ่ายทำตามที่ฝ่ายตนได้ร้องขอ โดยมีเอกสารที่อ้างอิงถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและมีขั้นตอนในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญาก่อนหน้านั้นๆ”

2.4 กระบวนการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

การเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างแบ่งย่อยออกเป็น 6 ขั้นตอน (Kartam, 1999; Tochaiwat และ Chovichien, 2005; Kululanga และคณะ, 2001) ดังนี้ การกำหนดการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้าง (Construction Claims Identification) การแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claims Notification) เอกสารประกอบการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claims Documentation) การพิจารณาการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claims Examination) การนำเสนอการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claims Presentation) และการเจรจาตกลงของการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง (Construction Claims Negotiation) ซึ่งในแต่ละขั้นตอนดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

2.4.1 การกำหนดการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้าง

การกำหนดการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างเป็นขั้นตอนที่ใช้เวลาและความถูกต้องในการตรวจการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้น ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนแรกที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง ดังนั้นในการระมัดระวังปัจจัยของงานต่างๆ ที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิขึ้นนั้นเป็นความชำนาญที่ได้รับมาเป็นพิเศษ (Kululanga และคณะ, 2001; Tochaiwat และ Chovichien, 2005)

2.4.2 การแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้าง

การแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างเป็นการเตือนให้ฝ่ายอื่น (Other Party) มีความระมัดระวังถึงปัญหาที่สามารถทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิ ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานในขั้นตอนนี้มีระบุไว้ในสัญญา เอกสาร หรือจดหมายที่ใช้ในการแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิควรสั้น กระชับ ได้ใจความ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย อีกทั้งควรเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งเป็นสิ่งที่ใช้เตือนอีกฝ่ายหนึ่งให้ตระหนักถึงเวลา และค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้น (Kululanga และคณะ, 2001; Tochaiwat และ Chovichien, 2005)

2.4.3 เอกสารประกอบการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการเรียกร้องสิทธิที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากข้อมูลจริงที่เกิดขึ้น ถ้าไม่มีการเตรียมการที่ดีข้อมูลที่ใช้ในการเรียกร้องสิทธิอาจไม่ตรงกับความเป็นจริง เอกสารที่ใช้บันทึกข้อมูลจริงที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ช่วยชี้คให้อยู่ในกรอบของความถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้นถ้าการเรียกร้องสิทธิมีความไม่เหมาะสมผู้เรียกร้องก็ไม่สามารถทำการเรียกร้องสิทธิที่อยู่นอกเหนือกรอบดังกล่าวได้ (Kululanga และคณะ, 2001; Tochaiwat และ Chovichien, 2005)

2.4.4 การพิจารณาการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

ขั้นตอนการพิจารณาการเรียกร้องสิทธิ เป็นส่วนประกอบที่สร้างขึ้นตามกฎหมายและจากความเป็นจริงที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธินั้นๆ และรวมถึงค่าประกันที่ครอบคลุมการเรียกร้องสิทธิดังกล่าว ทั้งนี้อาจต้องทำการเก็บข้อมูล สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ณ โครงการนั้นๆ หลักฐานเบื้องต้นที่ใช้พิจารณาการเรียกร้องสิทธิของโครงการนั้นอาจเป็นข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับโครงการ เช่น ภาพเคลื่อนไหว รูปภาพ บันทึกต่างๆ และอื่นๆ ที่สามารถใช้ในการพิสูจน์ระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นได้ (Kululanga และคณะ, 2001; Tochaiwat และ Chovichien, 2005)

2.4.5 การนำเสนอการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

การนำเสนอเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างควรทำให้เหมาะสมตามหลักตรรกวิทยา มีการเตรียมการที่ดี มีความน่าเชื่อถือ ดังนั้นการเรียกร้องสิทธิควรเสนออย่างมีแบบแผน พร้อมทั้งชี้ให้เห็นว่ามีการกระทำหรือมีการผิดสัญญาเกิดขึ้นจริง เช่น ผู้รับเหมาต้องแสดงให้เห็นว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีเหตุที่เกิดจากการกระทำของผู้ว่าจ้าง เป็นต้น (Kululanga และคณะ, 2001; Tochaiwat และ Chovichien, 2005)

2.4.6 การเจรจาตกลงของการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

จาก Kululanga และคณะ (2001: 310) ได้อธิบายถึงเหตุผลที่มีการเจรจา (Negotiation) และข้อดีของการเจรจานี้ ซึ่งโครงสร้างโดยทั่วไปของการเจรจาประกอบด้วย 1) การยืนยันความเป็นปัจจุบันและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ใช้; 2) กำหนดขอบเขตของการเจรจา; 3) ทราบถึงจุดค้อยของแต่ละฝ่ายเพื่อใช้ประกอบการเจรจา; 4) มองล่วงหน้าถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และ; 5) คาดการณ์ล่วงหน้าถึงความไม่เห็นด้วยที่อาจเกิดขึ้นได้

2.5 การเรียกร่องสิทธิในงานก่อสร้าง

2.5.1 การเปลี่ยนแปลง (Changes)

ความสำคัญของข้อกำหนดในสัญญาที่ครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงของงานก่อสร้างนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในงานก่อสร้างมีหลายประเภท สามารถแยกประเภทของการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

Formal Changes

Cox (1997: 26) ได้กล่าวไว้ว่า Formal Change เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นส่วนมากในงานก่อสร้าง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยตรงจากผู้ว่าจ้างตามที่ได้กำหนดไว้ในข้อกำหนดสัญญาก่อสร้าง โดยการเปลี่ยนแปลงงานนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงจากสัญญาที่ได้มีการตกลงกันไว้แล้ว ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อขอบเขตของงาน นอกจากนี้ Bramble และคณะ (1990) ยังได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงประเภทนี้ไว้ดังนี้

- ให้ผู้รับเหมากระทำการเปลี่ยนแปลงงานตามที่ได้ร้องขอไว้โดยอ้างถึงแบบก่อสร้างและข้อกำหนดที่ใช้ในงานก่อสร้าง;
- ยอมรับถึงการเปลี่ยนแปลงนี้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และ;
- อ้างถึงข้อกำหนดของการเปลี่ยนแปลงงานในสัญญาก่อสร้าง

การสั่งเปลี่ยนแปลงงานถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาเมื่อคู่สัญญา คือ ฝ่ายตัวแทนของผู้ว่าจ้าง ได้ลงชื่อเพื่อสั่งเปลี่ยนแปลงงานอย่างเป็นทางการแล้วเท่านั้น แต่ที่ผ่านมายังมีสัญญาก่อสร้างอีกหลายโครงการที่ให้สิทธิแก่ผู้ว่าจ้างสามารถสั่งเปลี่ยนแปลงงาน โดยการบอกกล่าวได้ ซึ่งผู้รับเหมาหรือผู้รับจ้างสามารถป้องกันความผิดพลาดจากการสั่งเปลี่ยนแปลงงานได้ โดยการชี้แจงต่อผู้ว่าจ้างด้วยเอกสารที่อ้างถึงการสั่งเปลี่ยนแปลงงาน แต่ทั้งนี้ต้องชี้แจงถึงค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในเอกสารดังกล่าวด้วย

Constructive Changes

การเปลี่ยนแปลงงานประเภทนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มเติมพิเศษจากสัญญาก่อสร้าง ซึ่งเกิดจากคำสั่งหรือความต้องการของผู้ว่าจ้าง และเมื่อมีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนี้ผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้รับผิดชอบ (Cox, 1997: 26) นอกจากนี้ Bramble และคณะ (1990) ได้กล่าวเพิ่มเติมถึงการเปลี่ยนแปลงประเภทนี้ว่า เป็นผลที่เกิดจากความผิดพลาด หรือความบกพร่องต่อหน้าที่ตามสัญญาของผู้ว่าจ้าง และผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้ส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่าย เวลา และประสิทธิภาพในการก่อสร้าง การเปลี่ยนแปลงประเภทนี้อาจมีผลมาจากปัญหาในการออกแบบ การชี้แจงรายละเอียดที่ไม่ชัดเจน ผู้ว่าจ้างไม่สามารถจัดหา หรือให้คำตอบต่อคำถามของผู้รับเหมาได้ภายในระยะเวลาที่

กำหนด และสิ่งอื่นๆ ที่เป็นตัวชี้ให้ทราบว่าเป็นความรับผิดชอบของผู้ว่าจ้าง ผู้ออกแบบ จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้รับเหมาต้องทำใบสั่งการเปลี่ยนแปลงงานจากผู้ว่าจ้าง เพื่อให้ได้รับค่าชดเชยจากค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น และขยายระยะเวลาในการทำงานล่าช้าออกไป (Jervis และ Levin, 1988)

การเตรียมงานของผู้ว่าจ้าง (Owner-Furnished Items)

ผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ในการรับผิดชอบ จัดหาสาธารณูปโภคทั้งที่เป็นถาวรหรือชั่วคราว วัสดุพิเศษ ซึ่งในบางครั้งอาจรวมถึงเครื่องมือ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการเข้าถึงสถานที่ทำงานก่อสร้าง แต่ถ้าผู้ว่าจ้างไม่สามารถที่ดำเนินการจัดหาสิ่งที่จำเป็นดังกล่าวข้างต้น ได้ทันเวลาจะส่งผลให้เกิดความล่าช้า และค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น (Bu-Bshait และ Manzanera, 1990)

การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับการออกแบบ (Design-Related Changes)

เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความคลาดเคลื่อนในการออกแบบ ซึ่งมักเกิดขึ้นกับเกือบทุกโครงการ เนื่องจากความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นนี้อาจทำให้มี Constructive Changes และวิธีในการตรวจสอบพร้อมที่เกิดจากการออกแบบจะส่งผลกระทบต่อวิธีในการดำเนินงานของผู้รับเหมา ระยะเวลาในการก่อสร้าง รวมถึงค่าใช้จ่ายที่มีค่าสูงขึ้น (Bramble และคณะ, 1990) โดยทั่วไปแล้ว ความคลาดเคลื่อนจากการออกแบบจะรวมอยู่ในกลุ่มเดียวกันกับความผิดพลาดและรหัสงานก่อสร้าง รายละเอียดการคำนวณ ขนาดในแบบก่อสร้างมีความผิดพลาด และข้อกำหนดที่ใช้ไม่มีความเหมาะสมกับวัสดุ และอุปกรณ์ที่ได้มีการพัฒนาขึ้นมาใหม่

Cardinal Changes

เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการเพิ่มขึ้นของงานที่อยู่นอกเหนือจากขอบเขตของสัญญา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงประเภทนี้เป็นตัวบ่งชี้ว่า ขอบเขตของงานเดิมได้มีการเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ Cardinal Changes ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงที่อาจทำให้ผู้รับเหมากระทำการที่ผิดสัญญา เนื่องจากขอบเขตของงานที่ได้เพิ่มขึ้นนั้นอยู่นอกเหนือจากที่ได้ทำการประมูล โครงการมา (Bramble และคณะ, 1990) จากข้อกำหนดทั่วไป Cardinal Changes เป็นเครื่องมือของผู้ว่าจ้างที่สามารถใช้สั่งเปลี่ยนแปลงงานได้ แต่ในบางโครงการปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นจาก Cardinal Changes นั้นผู้รับเหมาสามารถทำการยกเลิกสัญญาได้ โดยได้รับการยกเว้นค่าปรับเนื่องจากไม่มี Cardinal Changes ระบุไว้ในสัญญา ยกเว้นเสียแต่ว่าถ้าในสัญญาได้ระบุถึง Cardinal Changes ดังนั้น ผู้รับเหมาจึงต้องเป็นผู้ที่รับผิดชอบในค่าเสียหาย ซึ่งค่าเสียหายที่อยู่นอกเหนือของมาตรฐานของการสั่งเปลี่ยนแปลงงาน (Cox, 1997: 26-27)

สภาพของสถานที่ก่อสร้างแตกต่างไปจากเงื่อนไข (Differing Site Conditions)

สภาพของสถานที่ก่อสร้างแตกต่างไปจากเงื่อนไขเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างอีกประเภทหนึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีความแตกต่างระหว่างสภาพของหน้างานที่ปฏิบัติอยู่จริงกับ

ข้อมูลตามเอกสารสัญญา และยักรวมไปถึงสภาพทางกายภาพของสถานที่ก่อสร้างด้วย (Bramble และคณะ, 1990) แต่ผู้ว่าจ้างอาจไม่ยอมรับถึงความเสี่ยงนี้ที่เกิดกับผู้รับเหมา ซึ่งผู้ว่าจ้างอาจจะระบุไว้เป็นข้อกำหนด “Exculpatory Clauses” ในสัญญา เพื่อถ่ายโอนความเสี่ยงที่เกิดจากเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดเดาได้ให้ผู้รับเหมาเป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนี้ผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิต่อผู้ว่าจ้าง ถ้าผู้รับเหมาที่มีความรู้ดีกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีความไม่เหมาะสมสำหรับผู้รับเหมาที่จะแบกรับภาระความเสี่ยงนั้นไว้เพียงลำพัง (Bramble และคณะ, 1990)

การบอกเลิกสัญญา (Termination)

ความพยายามที่จะกำหนดให้มีระเบียบและความสามารถในการคาดเดาเกี่ยวกับการกระทำผิดสัญญา (Breach of Contract) ดังนั้นในสัญญาส่วนใหญ่จึงมีข้อกำหนดการบอกเลิกสัญญา (Termination Clause) ไว้ (Jervis และ Levin, 1988) การบอกยกเลิกสัญญาก่อสร้างเป็นการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงที่ผู้ว่าจ้างหรือผู้รับเหมาสามารถกระทำได้เมื่ออีกฝ่ายมีการกระทำที่บ่งบอกหรือสื่อไปในทางที่เป็นการกระทำที่ผิดสัญญาสำคัญ (Material Breach of Contract) (Cushman และคณะ, 1996) จาก Jervis และ Levin (1988); Cushman และคณะ (1996) และ Bramble และคณะ (1990) กล่าวว่าการบอกเลิกสัญญาอยู่ 3 ประเภท ดังนี้

- การบอกเลิกสัญญาในบางส่วน (Partial Termination) ซึ่งเป็นการบอกเลิกการทำงานหรือเพื่อลดงานในบางส่วนของโครงการ
- การบอกเลิกสัญญาเพื่อความสะดวกของผู้ว่าจ้าง (Termination for Convenience of the Owner) เป็นการบอกเลิกสัญญาทั้งโครงการซึ่งอาจจะมีหรือไม่มีเหตุผลในการบอกเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้าง
- การบอกเลิกสัญญาที่เกิดจากการผิดสัญญา (Default Termination) เป็นการบอกเลิกสัญญาที่เกิดจากความผิดของผู้รับเหมาที่ไม่ปฏิบัติตามสัญญา

การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับการจ่ายเงิน (Payment Changes)

การเปลี่ยนแปลงหรือความล่าช้าที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวกับการซื้อพิพาทจ่ายเงินเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาอยู่เสมอ และอาจส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิและการซื้อพิพาทขึ้น การโต้แย้งสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อผู้ว่าจ้างไม่สามารถจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเหมา หรือผู้รับเหมาไม่สามารถจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเหมาช่วงได้ จากปัญหาดังกล่าวนี้เกิดการกระทบกระเทือนต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้รับเหมาได้ และนอกจากนี้ยังมีผลกระทบอื่นๆที่ตามมาเนื่องจากความล่าช้าที่เกิดขึ้นนี้ นั่นคือปัญหาในเรื่องการเงินของผู้รับเหมา ความสามารถของผู้รับเหมาในการดำเนินงานในโครงการอื่น ภาวะแบกรับพันธะต่างๆ รวมถึงภาระหน้าที่ในการจ้างงาน ผู้รับเหมาย่อย และผู้จัดหา (Suppliers) ที่ได้รับผลกระทบในทางลบด้วย (Cushman และคณะ, 1996)

หน้าที่ในการติดต่อประสานงาน (Coordination Duties)

ผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ในการติดต่อประสานงานในระหว่างที่มีการดำเนินงานก่อสร้าง ยกตัวอย่าง เช่น ผู้ว่าจ้างต้องทำการติดต่อประสานงานกับผู้ออกแบบ ผู้รับเหมาหลัก และผู้จัดหา (Suppliers) รวมถึงกลุ่มบุคคลอื่นที่มีระบุอยู่ในสัญญา ทั้งนี้รวมถึงการประสานงานของผู้ออกแบบและผู้รับเหมา หรือผู้รับเหมาหลัก และผู้รับเหมาการค้าพิเศษ (Special Trade Contractor) อื่นๆ ซึ่งถ้าผู้ว่าจ้างไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวตามที่ระบุอยู่ในสัญญาอาจส่งผลทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิจากผู้รับเหมาได้ (Bramble และคณะ, 1990)

มาตรฐานในการทำงานที่สูงขึ้น (Higher Standard)

ผู้ว่าจ้างอาจเรียกร้องให้ผู้รับเหมาปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานที่สูงขึ้นที่ได้กำหนดไว้ในสัญญา ซึ่งทำให้ค่าใช้จ่ายและเวลาในการดำเนินงานของผู้รับเหมาสูงขึ้นด้วย จากสถานการณ์นี้ผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายส่วนเกินทั้งหมดที่เกิดขึ้น (Bramble และคณะ, 1990)

2.5.2 ประเภทของการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

การเรียกร้องสิทธินั้นสามารถแบ่งได้หลายรูปแบบตามความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่จะอธิบายถึงการเรียกร้องสิทธิในแง่มุมใด ซึ่งอาจแบ่งตามลักษณะของงาน สาเหตุของการเกิด รูปแบบของสัญญาที่ใช้ หรือแบ่งประเภทตามวัตถุประสงค์ของการเรียกร้องสิทธิ เป็นต้น Bu-Bshait และ Manzanera (1990) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นว่ามาจากหลายสาเหตุ เช่น การวางแผนโครงการก่อสร้างที่ยังไม่รัดกุมพอ การเปลี่ยนแปลงขอบเขตของงาน การสั่งเปลี่ยนแปลงงานก่อสร้าง (Constructive Variation Orders) การเร่งงานในสัญญา (Contract Acceleration) เป็นต้น จาก Tochaiwat และ Chovichien (2005) ได้ทำการจัดกลุ่มประเภทของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นเอาไว้ 3 กลุ่ม ดังนี้

- 1) ในกลุ่มแรกได้แบ่งประเภทการเรียกร้องสิทธิโดยใช้วัตถุประสงค์ของการเรียกร้องสิทธิ ซึ่งประกอบไปด้วย
 - การเรียกร้องสิทธิเพื่อขอขยายเวลาก่อสร้าง และ
 - การเรียกร้องสิทธิเพื่อขอมูลค่างานเพิ่มที่อยู่นอกเหนือจากในสัญญา (Chappell, 1984 อ้างถึงใน Tochaiwat, 2005).
- 2) กลุ่มที่สองของการเรียกร้องสิทธิได้ถูกแบ่งประเภทโดยใช้พื้นฐานในทางกฎหมายเป็นหลักในการพิจารณาแบ่งประเภท ซึ่ง Alkass และ Harris (1991) ได้ทำการแบ่งประเภทของการเรียกร้องสิทธิในกลุ่มนี้ออกเป็น 3 ประเภทหลัก ประกอบด้วย
 - Contractual Claims หมายถึง การเรียกร้องสิทธิที่สามารถกระทำได้ตามที่ข้อกำหนดในสัญญาได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจน เช่น ในสัญญาระบุให้ผู้รับเหมา

ปรับราคางาน ได้ถ้าค่าแรงขั้นต่ำเพิ่มขึ้นหรือให้ผู้รับเหมาปรับราคางานได้ กรณีที่เป็นสัญญาแบบปรับราคาได้ เป็นต้น

- Ex-Contractual Claims หมายถึง การเรียกชดเชยที่ไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนตามข้อกำหนดในสัญญา แต่มีมูลเหตุที่สื่อให้เห็นว่าน่าจะเรียกร้องสิทธิได้ เช่น ผู้ว่าจ้างต้องการเร่งงานให้เร็วกว่าระยะเวลาที่กำหนดในสัญญา ทำให้ผู้รับเหมา มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น หรือจากการที่ผู้ว่าจ้างได้ออกหนังสือชี้แจงงาน (Field Instruction) ให้ล่าช้าเกินกว่าระยะเวลาที่ระบุในสัญญา ผู้รับเหมาอาจเรียกร้องสิทธิเพื่อขอต่อเวลาสัญญาได้ เป็นต้น
 - Ex-Gratia Claims หมายถึง การเรียกร้องสิทธิของผู้รับเหมาซึ่งตามสิทธิหรือตามข้อสัญญาแล้วไม่ควรได้รับการชดเชย แต่ผู้ว่าจ้างอาจจ่ายค่าชดเชยให้ เพื่อความเป็นธรรมเพื่อรักษาความสัมพันธ์ หรือเพื่อหลีกเลี่ยงการเรียกร้องสิทธิในรูปแบบอื่น เช่น งานที่ผู้รับเหมาตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่แล้ว แต่ไม่สำเร็จตามเวลา อันเนื่องมาจากวัสดุก่อสร้างขาดแคลน ผู้ว่าจ้างอาจพิจารณาต่อเวลาให้ผู้รับเหมาได้ หรือราคาวัสดุ น้ำมันเชื้อเพลิงมีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งอยู่นอกขอบเขตที่ผู้รับเหมา ได้คาดการณ์เอาไว้มาก ผู้ว่าจ้างอาจพิจารณาให้มีการเพิ่มค่าส่วนต่างที่เกิดขึ้นให้ผู้รับเหมาได้ เป็นต้น
- 3) จาก Adrian (1988) ได้แบ่งประเภทของการเรียกร้องสิทธิตามสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิไว้ 4 ประเภท ดังนี้
- การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากขอบเขตของงานก่อสร้างเปลี่ยนแปลงไป (Scope of Work Claims)
 - การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากการเร่งงาน (Acceleration Claims)
 - การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากสภาพของสถานที่ก่อสร้างไม่เอื้ออำนวย (Changing Site Condition Claims)
 - การเรียกร้องสิทธิเนื่องจากงานล่าช้า (Delay Claims)

สาเหตุของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นตามลักษณะของงานก่อสร้าง เช่น ในงานก่อสร้างถนนอาจมีสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิจากการทำงานดินตัด ดินถมที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นจากสัญญา ในส่วนของปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวผู้รับเหมาสามารถเรียกร้องสิทธิเพื่อขอค่าชดเชยที่เกิดขึ้นได้ เป็นต้น งานก่อสร้างที่อยู่ในเมืองมีสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดจากงานสาธารณูปโภคที่อยู่ใต้ดินเดิมที่มีอยู่ แต่ไม่มีปรากฏอยู่ในแบบก่อสร้าง ดังนั้นเมื่อมีการขุดพบแล้วมีความเสียหายเกิดขึ้น จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิได้ และในโครงการที่มีลักษณะของการก่อสร้างผิดแปลก

จากที่เคยปฏิบัติงานมา โดยที่ผู้ออกแบบขาดประสบการณ์หรือมีปัญหาทางด้านเทคนิคซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้มีการเรียกรื้องสิทธิจากผู้รับเหมาเกิดขึ้นได้เช่นกัน

2.5.3 ปัญหาและสาเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกรื้องสิทธิ

ปัญหาที่ทำให้เกิดการเรียกรื้องสิทธิ

จากบทความ งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างอื่นเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งขึ้นในกระบวนการก่อสร้าง (ประสาท กปิตกาญจน์, 2545) แบ่งออกเป็น 15 ปัญหา ดังนี้ 1) ปัญหาจากการเพิ่มงาน; 2) ปัญหาจากการเร่งงาน; 3) ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงงาน; 4) ปัญหาจากความล่าช้าในการปฏิบัติงานของผู้รับเหมาก่อสร้าง; 5) ปัญหาจากความล่าช้าในการปฏิบัติงานของผู้ว่าจ้าง; 6) ปัญหาจากความบกพร่องในการสำรวจพื้นที่ก่อสร้าง; 7) ปัญหาจากความบกพร่องในกรรมสิทธิ์ทางเข้าพื้นที่ก่อสร้าง; 8) ปัญหาจากความผิดพลาดของแผนงานและข้อกำหนด; 9) ปัญหาจากการอนุมัติจ่ายเงินงวด; 10) ปัญหาจากความผิดพลาดในการประกวดราคา; 11) ปัญหาจากการปรับราคา; 12) ปัญหาจากการจัดการจราจร; 13) ปัญหาจากการปรับปรุงสภาพแวดล้อมหลังเสร็จโครงการ; 14) ปัญหาจากการสื่อสารที่บกพร่อง; และ 15) ปัญหาจากความผิดปกติของสภาพภูมิอากาศ

สาเหตุของการเรียกรื้องสิทธิ

การเรียกรื้องสิทธิของงานก่อสร้างที่ต้องการระยะเวลาในการทำงาน และมูลค่าของงานเพิ่มขึ้นในช่วงของการดำเนินงานก่อสร้างนั้นมีสาเหตุมาจากหลายประการ โดยอาจมีสาเหตุมาจากผู้ว่าจ้าง ผู้รับจ้างหลัก ผู้รับเหมาช่วง หรือจากผู้จัดหา (Cox, 1997) นอกจากนี้เขาได้ยกตัวอย่างของเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการเรียกรื้องสิทธิในเรื่องของความต้องการระยะเวลาในการทำงานและมูลค่าของงานเพิ่มขึ้นในช่วงการดำเนินงานก่อสร้างไว้ดังนี้

- การเพิ่มงานพิเศษที่อยู่นอกเหนือจากแบบก่อสร้าง และรายการประกอบแบบ
- การดำเนินงานที่ต้องการประสบการณ์พิเศษเฉพาะทาง และมีมูลค่าสูงกว่าที่ได้กำหนดไว้ในสัญญา
- การทำงานที่เกี่ยวข้องกับรายการประกอบแบบ หรือแบบก่อสร้างที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงใหม่
- การทำงานที่เกี่ยวข้องกับแบบก่อสร้าง หรือรายการประกอบแบบที่ไม่มีรายละเอียดเพียงพอสำหรับการก่อสร้าง
- การทำงานไม่เป็นไปตามขั้นตอนเนื่องจากได้รับความรบกวนทั้งทางตรงและทางอ้อม

- การจรรยาภายในสถานที่ก่อสร้างมีความแออัดจากผู้รับเหมารายอื่น หรือจากผู้ว่าจ้าง
- ผู้ว่าจ้างไม่สามารถจัดหา เตรียมเครื่องมือ เครื่องจักร ภายในเวลาที่กำหนดได้ซึ่งในบางครั้งเครื่องมือดังกล่าวมีความไม่เหมาะสมกับการใช้งาน
- การเร่งงาน โดยส่วนใหญ่ต้องเพิ่มจำนวนของคนงาน เครื่องจักร วัสดุก่อสร้าง หรือต้องทำงานนอกเวลา (Overtime or Extra Shifts)
- ความบกพร่องในการสำรวจพื้นที่ก่อสร้าง
- ความล่าช้าในการปฏิบัติงานของผู้รับเหมาก่อสร้าง
- ไม่มีสถานที่สำหรับกองเก็บวัสดุก่อสร้าง
- การแทรกแซงของผู้ว่าจ้าง
- สภาพภูมิอากาศผิดปกติ
- การขนส่งล่าช้า
- ขาดแคลนแรงงาน หรือวัสดุก่อสร้าง
- การหยุดงานอย่างพร้อมใจกันของแรงงาน
- การตรวจสอบงานไม่เคร่งครัดเพียงพอ

Bu-Bshait และ Manzanera (1990) กล่าวถึงสาเหตุของการเรียกร้อยสิทธิที่ผู้รับเหมาสามารถเรียกร้อยสิทธิต่อผู้ว่าจ้างได้มีดังนี้ มีการวางแผนงานที่ไม่ดีพอ ขอบเขตของงานเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงงานในงานก่อสร้าง ความคลาดเคลื่อนและการลดงาน การเร่งงานก่อสร้าง การสั่งพักงาน การเข้าถึงสถานที่ก่อสร้าง การแทรกแซงของผู้รับเหมารายอื่น ความล่าช้า การหยุดงานอย่างพร้อมใจกันของแรงงาน ภัยธรรมชาติ และมูลค่าในการประมูลงานต่ำ ในส่วนของการเรียกร้อยสิทธิของผู้ว่าจ้างที่สามารถเรียกร้อยต่อผู้รับเหมาได้โดยทั่วไปประกอบด้วยวัสดุที่นำมาใช้ไม่ตรงตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญา ความบกพร่องของผลงาน ความเสียหายของทรัพย์สิน ผู้รับเหมาทำงานไม่เสร็จตามสัญญา เป็นต้น

ในจำนวนของเอกสารสัญญาที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก มีเอกสารอยู่ 4 อย่างที่กล่าวได้ว่าเป็นเอกสารพื้นฐานหรือเป็นเอกสารที่มีความจำเป็นสำหรับ โครงการก่อสร้างทุกโครงการ เนื่องจากเอกสารเหล่านี้จะปรากฏอยู่ประจำ ซึ่ง Kumaraswamy (1997) กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งในระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง โดยในบางส่วนเกิดจากเอกสารสัญญา ได้แก่ ข้อกำหนดของสัญญา (Conditions of Contract) แบบก่อสร้าง รายการประกอบแบบ และบัญชีแสดงปริมาณงาน และราคาค่าก่อสร้าง ดังแสดงในรูปที่ 2-4

2.5.4 ผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงาน

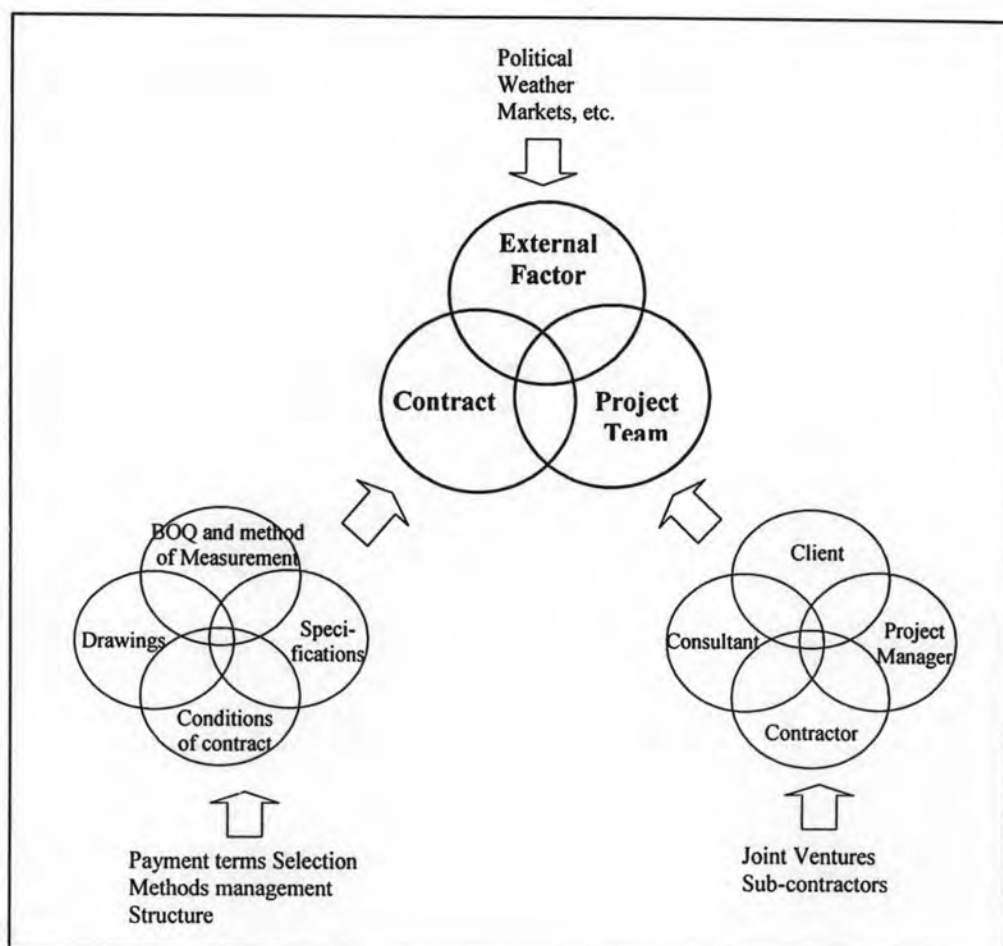
จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานก่อสร้างนั้น อาจส่งผลกระทบต่อทางอ้อมต่องานที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องของเวลา ค่าใช้จ่ายและผลิตผลแรงงาน (Bramble และคณะ, 1990) โดยทั่วไปแล้วผลกระทบที่เกิดจากการเรียกร้องสิทธิประกอบด้วยจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นเกิดเป็นค่าใช้จ่ายในสำนักงาน (Office Overhead) ผลกระทบของการเรียกร้องสิทธิแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ความล่าช้า (Delay) การเร่งงาน (Acceleration) และการแตกความสามัคคี (Disruption) มีรายละเอียดดังนี้

ความล่าช้า

ความล่าช้าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เป็นประจำในงานก่อสร้าง ซึ่ง Barrie และ Paulson (1992) กล่าวว่าโดยทั่วไปแล้วในสัญญาได้มีการระบุพิจารณาเกี่ยวกับความล่าช้าที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างจากความล่าช้าส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้น หรือความล่าช้าในส่วนน้อยและผลกระทบอื่นของงานสามารถรบกวนต่อกิจกรรมของการก่อสร้างปกติ และส่งผลให้มีความล่าช้าเกิดขึ้นในโครงการ ความกดดันในการทำงาน และการเร่งงาน สาเหตุเหล่านี้ล้วนส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายในโครงการสูงขึ้นทำให้ผู้รับเหมาทำการเรียกร้องสิทธิและเกิดข้อพิพาทขึ้น ในการวิเคราะห์ความล่าช้าจำเป็นต้องกำหนดสาเหตุของความล่าช้าตั้งแต่ฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องในโครงการก่อสร้างที่อาจเป็นที่มาของความล่าช้า Kartam (1999) ได้แบ่งประเภทของความล่าช้าที่เกิดขึ้นตามเวลาและสาเหตุในขั้นต้นอีกทั้งยังรวมถึงความสามารถในการคิดค่าชดเชย ดังแสดงในรูปที่ 2-5

จาก Kartam (1999) ได้แบ่งประเภทของสาเหตุของความล่าช้าในงานก่อสร้างไว้ 3 ประเภท ได้แก่ ความล่าช้าที่มีสาเหตุมาจากผู้ว่าจ้าง ความล่าช้าที่มีสาเหตุจากผู้รับเหมา และความล่าช้าที่มีสาเหตุมาจากบุคคลที่สาม (Third Party) นอกจากนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์มูลค่าของการเรียกร้องสิทธิไว้ 3 ประเภทตามความสามารถในการค่าชดเชย ดังนี้

- *Excusable Compensable Delay (ECD)*. ความล่าช้าประเภทนี้จะได้รับการขยายเวลาเพิ่มขึ้นและรับชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น
- *Excusable Non-Compensable Delay (ENCD)*. ความล่าช้าประเภทนี้จะได้รับเพียงการขยายเวลาเพิ่มขึ้นเท่านั้นแต่ไม่ได้รับชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น.
- *Non-Excusable and Non-Compensable Delay (NED)*. เป็นความล่าช้าที่ผู้รับเหมาไม่ได้รับการยกเว้นและไม่ได้รับชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับความล่าช้าในประเภทนี้รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมดที่ผู้รับเหมาต้องเป็นฝ่ายรับผิดชอบ

รูปที่ 2-4 แหล่งที่มาของความขัดแย้งในงานก่อสร้าง (Potential Sources of Construction Conflicts; ที่มา: Kumaraswamy, 1997)

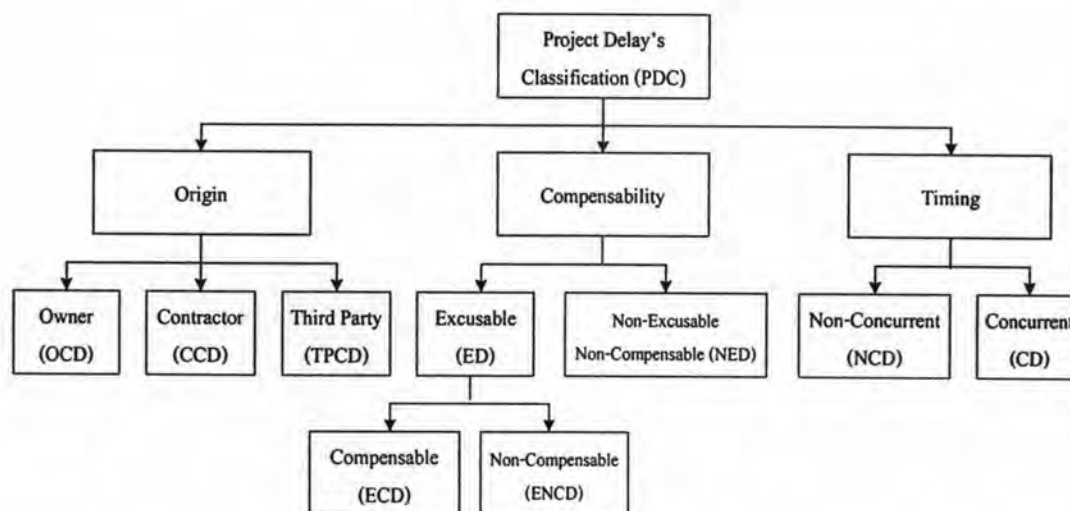
การเร่งงาน

การเร่งงานเป็นความพยายามของผู้รับเหมาที่จะทำงานให้เสร็จเร็วกว่าที่ได้วางแผนไว้ หรือ เพื่อให้ทำงานที่ล่าช้าเสร็จทันตามกำหนด (Bramble และคณะ, 1990) เมื่อโครงการถูกเร่งงานให้เร็วขึ้นอาจทำให้มีค่าใช้จ่ายในหลายส่วนเพิ่มมากขึ้นด้วย ค่าใช้จ่ายดังกล่าวประกอบด้วย ค่าล่วงเวลา (Overtime) สำหรับแรงงาน ค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุ เครื่องมือที่ใช้ในการเร่งงาน ค่าอำนวยความสะดวก และค่าสูญเสียผลิตผล (Loss of Productivity) (Wilson, 1982)

อุปสรรคในการดำเนินงาน

ความยุ่งยากในการดำเนินงานที่เพิ่มมากขึ้นเป็นผลกระทบมาจากการเปลี่ยนแปลงงานและความล่าช้า ผลกระทบดังกล่าวเกิดจากการเปลี่ยนแปลงงาน การเรียกร้องสิทธิของความยุ่งยากดังกล่าวเป็นสิ่งที่รบกวนการดำเนินงานของผู้รับเหมา (Bramble และคณะ, 1990) สาเหตุที่เกิดจากผู้ว่าจ้างสำหรับความยุ่งยากอาจมีผลมาจากความไม่สมบูรณ์ของเอกสารสัญญา ไม่สามารถตอบ

คำถามหรือทำการอนุมัติแบบก่อสร้างภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา (Cushman และคณะ, 1996)

รูปที่ 2-5 การแบ่งประเภทของความล่าช้าของโครงการ (Project Delay's Classification: PDC; ที่มา: Kartam, 1999)

2.6 สรุปท้ายบท

บทนี้ได้ทำการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การบริหารสัญญาระหว่างการดำเนินงานก่อสร้าง ความเสี่ยงที่เกิดจากสัญญาและคู่สัญญาในงานก่อสร้าง และกระบวนการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง

การบริหารสัญญาในงานก่อสร้างซึ่งประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงในงานก่อสร้าง การตรวจสอบ การเบิกจ่ายเงิน การขอข้อมูลข่าวสาร เมื่อโครงการก่อสร้างขาดการบริหารสัญญาที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้มีความเสี่ยงเกิดขึ้นในการดำเนินงาน

ความเสี่ยงในงานก่อสร้างสามารถเกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น การบริหารสัญญา การดำเนินงานก่อสร้างที่ขาดประสิทธิภาพ สัญญาก่อสร้าง เอกสารประกอบสัญญา ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกันในสัญญา รวมถึงการบริหารความเสี่ยงในงานก่อสร้าง เมื่อมีข้อบกพร่องเกิดขึ้นอาจส่งผลให้ผู้รับเหมาทำการเรียกร้องสิทธิต่อผู้ว่าจ้างได้

กระบวนการเรียกร้องสิทธิที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีกระบวนการย่อยอยู่ 6 กระบวนการ คือ การกำหนดการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้าง การแจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง เอกสารประกอบการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง การพิจารณาการ

เรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง การนำเสนอการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง และการเจรจาตกลงของ การเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง โดยการเรียกร้องสิทธิแต่ละประเภทมีกระบวนการดำเนินงาน เอกสารที่ใช้นั้นอาจเหมือนหรือแตกต่างกันออกไป

การเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่แล้ว คือ การเปลี่ยนแปลงในงาน ก่อสร้าง ซึ่งการเรียกร้องสิทธินั้นสามารถแบ่งได้หลายรูปแบบตามความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่ จะอธิบายถึงการเรียกร้องสิทธิในแง่มุมใด จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ทำการจัด กลุ่มประเภทของการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นไว้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกได้แบ่งประเภทการเรียกร้อง สิทธิโดยใช้วัตถุประสงค์ของการเรียกร้องสิทธิ กลุ่มที่สองของการเรียกร้องสิทธิถูกแบ่งประเภท โดยใช้พื้นฐานในทางกฎหมายเป็นหลักในการพิจารณาแบ่งประเภท และกลุ่มสุดท้ายได้แบ่ง ประเภทของการเรียกร้องสิทธิตามสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิ

ในการเรียกร้องสิทธิแต่ละประเภทมีปัญหา สาเหตุที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิ รวมถึง ผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานที่อาจแตกต่างกันออกไป จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการเรียกร้องสิทธิที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่แล้วมีสาเหตุมาจากความล่าช้า การเร่งงาน และอุปสรรค ในการดำเนินงาน

จากการศึกษาในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้างที่ผ่านมาพบว่าเมื่อมี ปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการทำงานก่อสร้าง ปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งใน โครงการก่อสร้างได้ ซึ่งจะกลายเป็นการเรียกร้องสิทธิเพื่อขอชดเชยค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ขอบข่าย เวลาในการก่อสร้างเนื่องจากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ ความยุ่งยากซับซ้อนที่เกิดขึ้นใน กระบวนการดำเนินงานก่อสร้างอาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น การบริหารสัญญา ความเสี่ยง ในงานก่อสร้าง ล้วนมีส่วนที่ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิในงานก่อสร้าง ดังนั้นก่อนที่จะมีการ ดำเนินงานก่อสร้างควรศึกษาถึงขั้นตอนต่างๆในการดำเนินงาน รวมไปถึงขั้นตอนในการเรียกร้อง สิทธิของโครงการก่อสร้างในประเทศนั้นๆให้มีความเข้าใจเสียก่อน การเรียกร้องสิทธิในแต่ละ ประเทศมีกระบวนการที่เหมือนหรือแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินงาน และ วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้จึงมีแนวความคิดที่จะ ศึกษาถึงรูปแบบของการปฏิบัติงานในกระบวนการเรียกร้องสิทธิในมุมมองของฝ่ายผู้ว่าจ้างของ โครงการก่อสร้างถนนที่มีหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ว่าจ้างในประเทศลาว ไทย และเวียดนาม